

π. Σαράντη Σαράντου

Ὁ Γάμος καί τό ὑπαρξιακό πρόβλημα

Υπάρχει μιά θαυμάσια ἀγιογραφία, πολύ παραστατική τῆς συζυγικῆς στοργῆς καί τρυφερότητας. Ὄνομάζεται "Συνάντηση ἐνώπιον τῆς Χρυσῆς πύλης". Εἶναι ἐμπνευσμένη ἀπό μιά περικοπή τοῦ πρωτευαγγελίου τοῦ Ἰακώβου (2^{ος} αἰώνας). Παριστάνει τούς γονεῖς τῆς Θεοτόκου, τόν Ἰωακείμ καί τήν Ἄννα σέ μιά ιδιαίτερη συζυγική στιγμή, μιά στιγμή πού ἀσπάζονται ὁ ἕνας τόν ἄλλο, εἶναι ἀγκαλιασμένοι καί φυσιολογικά ἀπαρτίζουν τό "ἐν μέλος τῆς συζυγίας" ὅπως ἀναφέρει καί ἡ πρώτη εὐχή τοῦ Μυστηρίου τοῦ Γάμου.

Εἶναι εἰκόνα τοῦ 15^{ου} αἰ. καί ἀποδίδεται στή Μεγάλη Σχολή τοῦ Novgorod. Στό βάθος εἰκονίζει τά δύο χωριστά διαμερίσματα, ἀριστερά τοῦ Ἰωακείμ καί δεξιά τῆς Ἄννης. Ἔχουν βγεῖ ὁ καθένας ἀπό τό δῶμα τους καί ἔχουν προχωρήσει σέ μιά τέλεια ἀγαπητική ἐνότητα πού ἐπιβεβαιώνεται μέ τό φωτοστέφανο πού πλαισιώνει τίς ἅγιες κάρες τους. Οὔτε φαίνεται, οὔτε ὑπολανθάνει ἴχνος αἰσθησιασμοῦ, ἀν καί ἡ ἀνθρώπινη φαντασία μπορεῖ εὐκολά νά ὑπονοήσει ἢ νά ἀναπληρώσει τή στενότερη συζυγική σχέση.

Αὐτό πού θέλει νά τονίσει, ὅπως φαίνεται, ὁ ἀγιογράφος, εἶναι ἡ ἐξοδος τοῦ καθενός ἀγίου συζύγου ἀπό τήν ἀτομικότητά του, ἀπό τό διαμερισμάτι του, ἡ πλήρης ἐνωσή τους ἐν ἁγίῳ Πνεύματι. Μετά ταῦτα προσφέρονται σώματα καί ψυχές γιά τή συνδημιουργία τοῦ πιό γλυκοῦ καρποῦ πού γέννησε ἡ κτίση, τῆς κυρίας Θεοτόκου, τῆς μητρός τοῦ Κυρίου μας.

Ἡ εἰκόνα αὐτή συγκεφαλαιώνει μιά μεγάλη ἀλήθεια. Τήν τραγική πραγματικότητα ὅτι κατ' ἀρχήν ὁ ἀνθρωπος εἶναι ἐγκλωβισμένος στόν ἀτομισμό του, τή φιλαυτία του, στή βολή του, στή σωματικότητά του, στό θέλημά του, στό χόμπυ του, στίς δικές του προτιμήσεις, στό στενάχωρο πάντως διαμερισμάτι του. Ἄλλοτε συνειδητοποιεῖ τήν κατάστασή του, τά περιορισμένα περιθώριά του, τό ὑπαρξιακό του πρόβλημα καί ἄλλοτε, φαίνεται νά μὴν ἐννοεῖ τίποτα καί νά ρέγγει μέσα στόν ἀποπνικτικό χῶρο τῆς αὐτοριζομένης καί αὐτονομημένης ὑπάρξεώς του. Μοιάζει ὁ ταλαίπωρος ἀνθρωπος μέ τό πελώριο φίδι πού καλύπτεται ὅταν κουλουριάζεται καί στριμώχνεται μέσα στήν πιό μικρή φωλιά.

Σ' αὐτό τό σημεῖο πρέπει νά ἀναφερθοῦμε στόν ἅγιο Συμεών τό Νέο Θεολόγο, στόν ἅγιο πού γνώρισε κατάβαθα τήν ἀνθρώπινη ὑπάρξη μέ τό θεοπτικό χάρισμα. Ὁ ἅγιος βλέπει τό Ἄδάμ, ἀμέσως μετά τήν παρακοή, νά κρύβεται. Ἡ ἐνοχικότητα δημιουργεῖ ἀνασφάλεια καί ἐντάσεις γιά ἐσωτερική ἀναδίπλωση καί κρύψιμο στό ἀπώτατα καταφύγια τῆς ἀνθρώπινης ὑπάρξεως. Ὅταν ὁ Θεός ἐμφανίζεται μέσα στόν ἀπέραντο παραδεισιακό χῶρο, ὁ Ἄδάμ προσπαθεῖ νά κρυφθεῖ καί νά ἀποφύγει τή θεϊκή συνάντηση. Ὁ Θεός βέβαια προσπαθεῖ νά βοηθήσει τό παιδί του καί ρωτᾷ: "Ἄδάμ, ποῦ εἶ;" Καί κείνος ὁ ταλαίπωρος δέν ἀπαντᾷ. Κρύβεται πιό πολύ. Θά μπορούσε νά φανερώσει τή πράξη του, τούς κακούς λογισμούς του, νά

πει "ἡμαρτον, ἐλέησόν με" καί νά ἀποκατασταθεῖ ἡ διαπροσωπική σχέση του μέ τό Θεό. Ὅμως οἱ ἐπιλογές τοῦ προπάτορά μας δυστυχῶς ἦταν ἀρνητικές. Προτίμησε ἀκόμα πιό βαθεῖα νά κρυφθεῖ καί νά κλεισθεῖ ἐρμητικά στό δαιδαλώδη πιά ἀδιέξοδα τοῦ ἐγώ του. Ὁ φιλόσοφος Θεός κάνει μιὰ νέα μεγαλειώδη ἀπόπειρα γιά νά ἀπαλείψει τό χάσμα πού δημιουργήθηκε ἀνάμεσά τους. Ταπεινώνεται ὁ Θεός καί ἐξομολογεῖται τρόπον τινά γιά λογαριασμό τοῦ Ἀδάμ. **"Μή ἐκ τοῦ καρποῦ, οὐ ἐνετειλάμην σοι μή φαγεῖν, ἔφαγες;"** Καί πάλι ἀτυχῶς δέν ὁμολογεῖ ὁ Ἀδάμ. Ἰσχυροποιεῖ καί ἀπολυτοποιεῖ τήν υπαρξιακή μοναξιά του ἐπί τῆς γῆς καί ἀπό τότε ἀρχίζει ὁ δράμα του. Ἐνα δράμα πού στηρίζεται ὄχι στήν αὐτοκατηγορία (ἡ ὁποία θά μπορούσε καί νά βγάλει ἀπό τό ἀδιέξοδο τόν Ἀδάμ) ἀλλά στή θεοκατηγορία. Κατηγορεῖ τό Θεό γιά τή γυναίκα πού βρέθηκε δίπλα του νά τόν παραπλανήσει, ἐνῶ ἀρχικά ὅταν εἶχε πρωτοαντιληφθεῖ τήν παρουσία της, εἶχε ξεσπάσει σέ δοξολογία πρὸς τόν **"τά πάντα καλά λίαν δημιουργήσαντα Κύριο"**.

Αὐτό τό υπαρξιακό βύθισμα τοῦ Ἀδάμ (καί τῆς Εὕας φυσικά) στόν ἑαυτό τους ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης τό ὀνομάζει δερματίνους χιτῶνες. Μέ αὐτήν τή θεώρηση συμφωνεῖ καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Καλύμματα καί χιτῶνες ἀναισθησίας καλύπτουν τήν ἀνθρώπινη ὑπαρξη πού τήν ἐμποδίζουν νά ἔχει ἐπικοινωνία μέ τόν Τριαδικό Θεό καί στή συνέχεια μέ τόν πλησίον τους καί τούς ἀδελφούς τους. Οἱ αἰσθήσεις οἱ πνευματικές ἐξασθενοῦν, τά πνευματικά αἰσθητήρια ἀρρωσταίνουν καί ἔτσι βρίσκεται ὁ ἄνθρωπος ἔρημος, βαρὺς καί μόνος, μονότατος χωρὶς κάποια ἐλπίδα ζωντανῆς χαρᾶς.

Προβλέποντας ὁ Θεός αὐτό τό ἄτυχο τέλος τοῦ πλάσματός του, οἰκονομικά φερόμενος μέσα στήν προαιώνια βουλή του δημιουργεῖ τό Γάμο. Καί κατ' ἀρχάς ζεῖ μόνος του ὁ Ἀδάμ, στέκεται μέσα στόν Παράδεισο ἔχει ἰκανότητες διαπροσωπικές καί διαλέγεται μέ τό Θεό Πατέρα πού καθημερινά τόν ἐπισκέπτεται, **"ὡσανεὶ φίλος πρὸς φίλον"**, κατά τόν Μέγα Βασίλειο. Παρά ταῦτα ὁ ἴδιος ὁ Θεός θέλει νά ὀλοκληρώσει τό δημιουργικό του σχέδιο καί τήν πλευρά του τήν μεταποιεῖ σέ ἰσόβιο βοηθό του.

Ἰδιαίτερα ὅμως μετά τήν παρακοή καί τήν πτώση ὁ Γάμος γίνεται γιά τούς πρωτοπλάστους καί γιά ὅλο τό ἀνθρώπινο γένος τό πιό ἰσχυρό κίνητρο γιά σχίσσιμο τῶν δερματίνων χιτῶνων καί τρόπος ἐξόδου ἀπό τήν ἄβυσσο τῆς μεταπτωτικῆς υπαρξιακῆς μοναξιάς.

Ὅσο ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται κυριευμένος στό κράτος καί στήν ἐξουσία τῆς φιλαυτῆς μοναξιάς, ἕνα σύμπλεγμα παθῶν ὑποφύσκουν. Αὐτά τά πάθη λειτουργοῦν σάν ὑποκατάστατα τοῦ σφοδροῦ ἔρωτα πού στίς ἀρχετυπικές προδιαγραφές ἔχει κρύψει στό βάθος τοῦ εἶναι του ὁ ἴδιος ὁ Θεός δημιουργός. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, λέγει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, καταντάει νά πλατσουράει στόν πηλό τῶν αἰσχυρῶν παραπτωμάτων, ἐνῶ ἡ καθαρὴ φύση της μοιάζει μέ ἄγνόν, καθαρὸ κερί πού φωτίζει τά πάντα γύρω της με τίς φιλόθεες ἀρετές. Τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ προσκοπεῖ νά μεταβάλει τή φυλόϋλη ψυχὴ σέ φιλόθεη. Τό πιό ἰσχυρὸ ἐγκόσμιον καί γενικό μέσο γι' αὐτὴ τὴ μεταβολὴ εἶναι ὁ Γάμος.

Τό πιό δυνατό πάθος πού ζητάει ἀδυσώπητα ἰκανοποίησιν εἶναι τό σωματικό, τό πορνικό. Ἀρχίζει ἀπό τήν προσβολὴ καί κυριαρχία τοῦ νοῦ, κατακλύζει τό ἐπιθυμητικό μέρος τῆς ψυχῆς καί πραγματώνεται καί ὀλοκληρώνεται μέ τὴ σεξουαλικὴ πράξη. Ὁ ἔρωτας τοῦ Θεοῦ ἀνεστραμμένος πρὸς τόν ἑαυτό τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ ἰκανοποίησιν. Γιαυτό καί στήν ἐφηβικὴ ἡλικία κατ' ἐξοχήν, πού ἀρχίζει ἡ αὐτονόμηση τοῦ ἀτόμου, φουντώνει καί τό σωματικό πάθος μέ πρώτη ἐκδήλωση τήν αὐτοικανοποίησιν ἢ τόν ἀναισθητισμό. Ἡ ἐνοχικότητα διαδέχεται τό σωματικό πάθος, τό πάθος ἐπιτείνει τὴν ἐνοχικότητα καί ἡ αὐξανόμενη ἐνοχικότητα

κλείνει τόν άνθρωπο ὅλο καί ἐσώτερα ὅλο καί ἐνδότερα στά καταπετάσματα τοῦ εἶναι του, σ' ἓνα κρυφό καί ἀμαρτωλό τρόπο ζωῆς.

Τί εὐερίσκει, λοιπόν, ὁ φιλόανθρωπος Θεός. Μέσα σ' αὐτή τήν ἐντονη σεξουαλικότητα συνδυάζει ὁ Θεός τήν ἐρωτική ἐπιθυμία πρὸς τό ἄλλο φύλο καί τήν συνδημιουργικότητα. Ἔτσι σέ κάποια στιγμή τῆς ζωῆς του ὁ νέος παρακινήμενος ἀπό τόν ἔρωτα ἢ τή σεξουαλικότητα μπαίνει στό γάμο. Ἔτσι ἀρχίζει ἓνας ἀγώνας γιά συμφωνία ἐρωτική, γιά συμφωνία σεξουαλική μέ ἀτελεύτητες προεκτάσεις.

Ἡ παρουσία καί εὐλογία τοῦ Χριστοῦ στό Γάμο τῆς Κανά ἐπισημοποιοῦν καί ἐπισφραγίζουν τή θεϊκή του κατάφαση σ' ὅλον τόν τρόπο τῆς ἐγγάμου ζωῆς καί στή θεανθρώπινη σκοπιμότητά του.

Ἀκυρωμένη πιά ἡ ἀμαρτία μεταβάλλει τή σεξουαλικότητα σέ κίνητρο γιά ἐνότητα καί σέ συνδημιουργία. Σῶμα, Νοῦς καί ψυχή τοῦ ἀνθρώπου συναρπάζονται κατά τήν ἐρωτική ὁμιλία. Ὁ ἔρωτας γίνεται ἐκστατικός καί ἔτσι ἀνασύρεται ὁ ἀνθρωπος ἀπό τό υπαρξιακό ἐρημητικό ὑπόγειο πρὸς τό διαπροσωπικό ἀνοιγμα πρὸς ὑπαιθρο ὅλης τῆς ὑπάρξεως ἐνώπιος ἐνωπίω, ὁ ἓνας σύζυγος μπροστά στόν ἄλλο.

Πολύ εὐστοχα στήν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή του ὁ Ἀπόστολος Παῦλος προτείνει "ἕκαστος τήν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω διά τὰς πορνείας". Μ' ἄλλα λόγια, ὑποστηρίζει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὅτι ἐφ' ὅσον μέ φυσικό τρόπο ἱκανοποιεῖται ἡ σεξουαλική ὁρμή τοῦ ἀνθρώπου, ἀποκτᾶ μέ τή συζυγική πίστη, ἀπάθεια πρὸς τὰ ἄλλα πρόσωπα. Ἔτσι ἐξουδετερώνεται ἡ πορνεία. Οἱ δύο σύζυγοι ἔσονται (ἐδῶ δηλώνεται ἡ διάρκεια) εἰς σάρκα μίαν. Σάρκα στή Παλαιά Διαθήκη σημαίνει, ὅλο τόν ἀνθρωπο. Ἐν μέλος λέγει ἡ πρώτη εὐχή τοῦ γάμου γίνονται οἱ σύζυγοι διά τῆς συζυγίας. Ἡ ἐνότητα αὐτή τοῦ ζεύγους δημιουργεῖ κατά κάποιο τρόπο τήν ὑπέρβαση τοῦ φύλου καί ἰδιαίτερα λογικεύει καί νοηματοποιεῖ τή μανιώδη πορνική διάθεση.

Μέ αὐτές τίς προϋποθέσεις μπορούμε νά καταλάβουμε καλύτερα τώρα ὅτι ὁ Ὁρθόδοξος γάμος εἶναι ἓνα γεγονός καθαρά ἐκκλησιολογικό. Ἔτσι ἄλλωστε τό βιώνει ἀκόμα καί σήμερα ὁ ὀρθόδοξος Ἑλληνικός λαός μας μέ τήν ἐπισημότητα, τή λαμπρότητα, τή χαρά τὰ τραγούδια καί τὰ ἔθιμα πού ἔχει δημιουργήσει.

Ἀπό τή φύση του, λοιπόν, εἶναι τό πιό ἐκκλησιολογικό γεγονός ὁ γάμος. Ἡ Παναγία Τριάδα σύν πᾶσι τοῖς ἀγίοις, οἱ σύζυγοι καί ὅλη ἡ ἐκκλησία μέ τούς φίλους καί τούς συγγενεῖς ἀποτελοῦν τό πιό ἐκλεκτό δυναμικό πού εὐχεται γιά τή σύσταση τῆς νέας κατ' οἶκον ἐκκλησίας.

Ἀπό κει καί πέρα οἱ δύο σύζυγοι κατέρχονται σ' ἓνα στίβο πνευματικό καί ἀρχίζει μιᾶ ἀδλῆση γιά αὐταπάρνηση τοῦ χρόνιου περιφρουρημένου ἀτομισμού, γιά ἀκαταμάχητη προσπάθεια γιά συνταύτιση, συνεννόηση καί συμπνευματισμό. Ἡ ἀδλῆση αὐτή εἶναι ἡ πιό δύσκολη εἶναι ὑπόθεση ὀλόκληρης τῆς ζωῆς. Θά προκύψουν πολλά προβλήματα πού γιά τήν ἐπίλυσή τους θά κοπιᾶσει τό ζεῦγος ἴσως ὅσο καί οἱ ἅγιοι μάρτυρες. Γι' αὐτό καί ψάλλει ἡ Ἐκκλησία στό Μυστήριο τοῦ Γάμου τό Ἅγιοι Μάρτυρες οἱ καλῶς ἀδλῆσαντες καί στεφανωθέντες... Ἔτσι μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ συνέχεια προσπαθοῦν οἱ σύζυγοι νά μεταβάλλουν τήν πεζότητα τήν καθημερινή σέ ὁμόνοια καί ἀγάπη θεϊκή. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, λέγει χαρακτηριστικά ὅτι ὁ Χριστός μετέβαλε τό νερό σέ κρασί ὑψηλῆς ποιότητάς στό Γάμο τῆς Κανά. Τοῦτο σημαίνει, λέγει ὁ ἱερός πατήρ, ὅτι μέ τή Χάρη τοῦ ἀγίου

Πνεύματος μεταβάλλει ὁ Χριστός τή φυσική ἀγάπη τῶν συζύγων σέ θεοαγάπη, σέ γλυκειά καί ἀνώτερη ποιότητα ἐπικοινωνίας. Μεταβάλλει τήν πεζότητα σέ ἀνώτερη ποιότητα ζωῆς. Τοῦτο δέν εἶναι καί πολύ εὐκολο. Ὁ Μέγας Βασίλειος ὑποστηρίζει ὅτι μέ αὐτόν τόν τρόπο καί τόν ἀγώνα καταξιώνεται ὁ γάμος γιατί οἱ σύζυγοι ἄν καί προέρχονται ἀπό διαφορετικές οἰκογένειες μέ διαφορετική ἀγωγή καί κληρονομικότητα, διαφορετική μόρφωση, διαφορετικές ἐπιθυμίες καί διαφορετικά ἐνδιαφέροντα καταφέρνουν νά πετυχαίνουν κάποιες κορυφαίες εὐκαιρίες ἐπικοινωνίας. Ἄν αὐτές μέ τήν ἄσκηση τῶν συζύγων ἐπαναλαμβάνονται, κορυφώνονται καί ὄλο περισσότερο καταξιώνεται ὁ γάμος, δηλ. ἡ σχέση τῶν συζύγων καί ἡ τελείωσή τους.

Ὡστόσο ἡ καθημερινή πρακτική ἐμπειρία μᾶς προσγειώνει. Μᾶς ἀποδεικνύει ὅτι ἡ πραγματικότητα εἶναι σκληρή. Πολλοί σύζυγοι δέν ἔχουν προπονηθεῖ γιά τήν ἄθληση τοῦ ἐγγάμου βίου καί μετά τίς πρῶτες ἀποτυχίες ἢ ὑποφέρουν ἢ καταλήγουν στη διάλυση, στό διαζύγιο. Τά προβλήματα τῶν συζύγων στίς διαπροσωπικές τους σχέσεις εἶναι τόσο πολλά καί ποικίλλα, ὅσα εἶναι καί τά ζευγάρια. Καί γεννιέται τό ἐρώτημα: σύζυγος πού δέν κατάφερε νά λύσει τό υπαρξιακό του πρόβλημα μέσα στό νόμιμο χῶρο τοῦ ἱεροῦ κοινοβίου τῆς οἰκογενείας του, μέ δεδομένη τήν πρώτη ἀποτυχία, θά κατορθώσει μιά δεύτερη σχέση νά τή φέρεi εἰς πέρας;

Πάντως τά προβλήματα τοῦ γάμου προέρχονται ἀπ' τήν ἔλλειψη μιᾶς ἀσκητικῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν μέσα στήν πατρική οἰκογένεια. Μπερδεμένοι ψυχολογικά οἱ γονεῖς, κληροδοτοῦν ἀντίστοιχα ψυχολογικά προβλήματα στά παιδιά τους καί ἐπιδεικνύουν καί σ' αὐτά τό υπαρξιακό τους πρόβλημα. Τά παιδιά ὡς ἐπί τό πλεῖστον εἶναι πιστά ἀντίγραφα τῆς ἐσωτερικῆς ἀκατάστατης ἢ ἀρρωστημένης ἀθέατης ζωῆς τῶν συζύγων. Τό υπαρξιακό πρόβλημα εἶναι τόσο δυσεπίλυτο σέ πολλές περιπτώσεις καί γίνεται πολυπλοκότερο σήμερα, πού ὁ ἀστικός τρόπος ἀφύσικης ζωῆς καί ἡ ἀσφυκτική κατάχρηση τῆς τεχνολογίας καταθλίβουν ἕναν ἀπλό τρόπο ζωῆς. Ἔτσι ἀδρανοποιεῖται κάθε διάθεση γιά ἀγωνιστικότητα καί ἐπίλυση τῶν υπαρξιακῶν ἀδυσωπῆτων προβλημάτων.

Ἡ εὐλογία τοῦ Γάμου καί οἱ δυνατότητες παροπλίζονται, ὁ χρόνος κυλάει, οἱ μηχανισμοί τῆς ὑπάρξεως ἐδίξονται σέ μιά φοβερή ἄμυνα καί σέ μιά ἀσταμάτητη τεχνική κλειδαμπαρώματος στό ἀπολυτοποιημένο ἐγώ, πού ὄλο καί περισσότερο ἀπομονώνεται. Ἀκραῖες καταστάσεις εἶναι ἡ συγκεκριμένη σεξουαλική ἀνικανότητα ἢ ἡ πτώση σέ μιά συμβατική σεξουαλική ζωή ἢ συμβατική συμβίωση.

Οἱ τρίτοι, οἱ φίλοι, οἱ συγγενεῖς εἶναι πολύ δύσκολο ἢ καί ἀδύνατο νά διακρίνουν τά πραγματικά προβλήματα τῆς ὑπάρξεως. Κοινωνικά μπορεῖ νά εἶναι καλυμμένοι ἢ καί οἱ δύο σύζυγοι ἢ ὁ ἕνας. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει τήν ἱκανότητα νά δημιουργεῖ ἐξαιρετο προσωπεῖο καί νά δείχνεται στήν κοινωνία ἄλλος ἀπ' ὅτι εἶναι. Οἱ δερμάτινοι χιτῶνες, πού περιγράφει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσης εἶναι τό προσωπεῖο ἢ τά προσωπεῖα πού μπορεῖ ἀσταμάτητα νά ἐναλλάσσει ὁ σύζυγος ἢ ἡ σύζυγος ἢ καί οἱ δύο μαζί γιά νά ἐμφανίζονται καλοί, ὄμορφοι, εὐγενεῖς, ἐλκυστικοί ἐξυπνοί, ἱκανοί, μορφωμένοι, κοινωνικοί, πνευματικοί. πιστοί, ἐνάρετοι. Ἔτσι ἐξηγεῖται τό γεγονός ὅτι μετά ἀπό δέκα, δεκαπέντε ἢ εἴκοσι χρόνια γάμου φτάνει μιά μέρα πού ἡ συζυγία ἀνατινάζεται στόν ἀέρα. Στόν ἀέρα ἦταν θεμελιωμένη ἡ συζυγία γιά κάμποσα χρόνια. Στόν ἀέρα μιᾶς φαινομενικά ἐναρμονισμένης σεξουαλικότητος, στόν ἀέρα μιᾶς καθαρᾶς κοσμικῆς συζυγικῆς συμβάσεως, πού ὅπωςδήποτε δέν μπορεῖ νά ἀντέξει διαχρονικά. Καί εἶναι πάρα πολύ εὐχάριστο πού δέν μπορεῖ νά ἀντέξει. Γιατί στήν ἀποτυχία καί στό ναυάγιο ἐνδέχεται νά

ἀρχίσει ἡ ἀληθινή φιλοσοφία, ἡ ἐπίγνωση τῶν πραγματικῶν προβλημάτων τῆς ψυχῆς καί ἐκεῖθεν ἡ διόρθωση.

Τά προσωπεῖα, οἱ μάσκες ὅσο κι ἄν εἶναι διακοσμημένες ἢ παραπλανητικές ἀργά ἢ γρήγορα θά πέσουν καί θά ἀφήσουν νά ἀποκαλυφθεῖ γυμνή ἡ πραγματικότητα. Ὁ γάμος καί ἰδιαίτερα ὁ ὀρθόδοξος γάμος εἶναι ἀδυσώπητος. Ὅπως γυμνωνόμαστε σωματικά γιά νά πλησιάσουμε ὁ ἕνας σύζυγος τόν ἄλλο, ἔτσι εἶναι ἀνάγκη νά ξεγυμνωθοῦμε ψυχικά ἀπό τά προσωπεῖα καί τίς ψεύτικες παραπλατικές μικροπολιτικές σκοπιμότητες.

Στό σημεῖο αὐτό πρέπει νά ποῦμε ὅτι ἡ παρουσία τοῦ πνευματικοῦ πατρός εἶναι ἀπαραίτητη. Σ' ὅποιο στάδιο προσωπικῆς ὠριμότητας ἢ ἀνωριμότητας κι ἄν βρισκόμαστε καί σ' ὅποια κατάσταση συζυγικῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας κι ἄν φτάσουμε, ἔχουμε τήν ἀνάγκη τοῦ πνευματικοῦ πατρός, πού σάν τύπος καί εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ θά μᾶς βοηθᾷ συνεχῶς καί γιά τήν ἀπόκτηση μιᾶς θεανθρώπινης συνειδητότητας.

Ὁ ἅγιος Συμεών ὁ Ν. Θεολόγος προτείνει: Παρακάλεσε τόν Πανοικτεῖρμονα Θεό νά ὀδηγήσει τά βήματά σου σέ πνευματικό πού θά μπορέσει νά σέ ὀδηγήσει στό Χριστό καί νά σέ ἀναγεννήσει πνευματικά.

Ἄς μας ἐπιτραπεῖ μιᾶ μεταφορά στά λεγόμενα. Καί μόνο ἄν βρεθοῦμε οἱ δύο σύζυγοι μαζί ἢ καί ξεχωριστά μπροστά στόν πνευματικό, βρισκόμαστε μπροστά στό Θεό. Ἐπομένως, ἄν ἀνοιξοῦμε τό στόμα μας καί τήν ψυχῆ μας, ἐκούσια κάνουμε θεατό τόν ψυχικό μας κόσμο στό Θεό. Ἐπομένως δίνουμε ἔτσι ἐμεῖς τό δικαίωμα ἐκούσια νά ἐπέμβει ὁ ἴδιος ὁ Θεός καί νά συναρμολογήσει τή συζυγία μας, ἀφοῦ μέ τό ἀνοιγμα πού κάναμε, δημιουργήσαμε τήν πιό ἀποφασιστική λειτουργία γιά ἀποκρυπτογράφηση τῶν προσωπικῶν ὑπαρξιακῶν μηνυμάτων, μά κυρίως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ.

Περίπτωση

Τά βιβλία τοῦ κ. Κορναράκη, πού συνδυάζουν τή βαθιά πατερική σκέψη καί τήν ψυχολογική διείσδυση, πολύ βοηθοῦν στή συνειδητοποίηση τῶν ψυχολογικῶν καί ὑπαρξιακῶν τραυμάτων, τά ὅποια δηλητηριά-ζουν τή συζυγική σχέση. Ὁ πνευματικός πατήρ μπορεῖ νά συστήσει τή μελέτη τους παράλληλα μέ ἄλλες πνευματικές ἀσκήσεις. Βοηθοῦν ἀποφασιστικά.

Δέν ἔχει σημασία ἄν καί οἱ δύο σύζυγοι ἐξομολογοῦνται μαζί ἢ χωριστά. Οὔτε ἄν ἔχουν τόν ἴδιο πνευματικό. Σημασία ἔχει νά φτάσουν νά ἐμπιστευοῦνται στόν πνευματικό, νά μή ἀμφισβητοῦν τό ἄν καί πόσο τούς καταλαβαίνει ὁ πνευματικός καί μέ σαφήνεια καί ἀπλότητα νά ἀναφέρουν ὅσα προβλήματα ἀντιλαμβάνονται νά ἀπασχολοῦν τόν ἑσῶ (ἢ καί τόν ἕξῶ) τόν ὄλο ἄνθρωπο. Ἐκτός καί ὁ πνευματικός ἔχει ὑψηλή διορατικότητα, ὅπως ὁ π. Πορφύριος, πού μέ τή Χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατέρχεται ἀπ' εὐθείας στά βάθη καί τά πλάτη κάθε ψυχῆς καί μέ τή δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀνασύρει ἀπό τήν ἄβυσσο τό ναυαγημένο σκάφος. Ὁ π. Πορφύριος εἶτε τό παραδεχόμαστε, εἶτε ὄχι (ὅπως μερικοί ἐδελτοφυλοῦντες) μᾶς ἔχει ὀδηγήσει σέ μιᾶ ἄλλη ἐποχή, στήν ἐποχή τῶν ἁγιοπνευματικῶν χαρισμάτων πού στό πλήρωμα τῶν πιστῶν ἐπιβεβαιώνουν τή συγκεκριμένη ζωογόνο ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος γιά χάρη προσωπική κάθε πιστοῦ, πού αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη θεραπείας.

Καί εἶναι ἀξιοθαύμαστο ὅτι ὁ ἄγαμος, ὁ καλόγηρος κατανοεῖ τά συζυγικά προβλήματα ἀκόμα καλύτερα καί ἀπό τούς ἐγγάμους. Σημειώνω ἰδιαίτερα τό δισταγμό πού ἐξέφρασε σ' ἕνα ἀνδρόγυνο πού εἶχαν πάρει τήν ἀπόφαση νά ἐγκρατευτοῦν γιά μακρό χρονικό διάστημα. Τούς

εἶπε ὅτι εἶναι πολύ λεπτό αὐτό τό θέμα καί τούς ἐξηγοῦσε τίς ἐπιπτώσεις πού θά εἶχε αὐτή ἡ στέρση στό νευρικό τους σύστημα καί στόν ψυχισμό τους γενικότερα. Στήν πραγματικότητα οἱ σύζυγοι αὐτοί εἶχαν ἔντονο πρόβλημα στή σχέση τους καί βόλευε τόν καθένα ξεχωριστά καί στή συνέχεια καί τούς δύο μαζί νά μείνουν ἐγκλειστοί καθέννας στό καθούκι τους. Σάν πρόσχημα βρῆκαν τήν ἐγκράτεια, ἐνῶ διέξοδος ἦταν γι' αὐτούς ὁ ἄλλος δρόμος καί ὄχι αὐτός πού διάλεξαν.

Ὁ π. Πορφύριος καί ἄλλοι θεοφώτιστοι ἀγιορεῖτες διακριτικοί καί θεοδιορατικοί πατέρες ἐπαληθεύουν τήν ἀγιοπνευματικότητα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας πού σέ κάθε ἄνθρωπο βλέπει ἕνα πρόσωπο μέ αἰώνια μοναδικότητα καί ἀξία. Στόν κάθε ἄνθρωπο καί στό κάθε ζευγος δείχνουν διαφορετική ἐκτίμηση καί οἰκονομοῦν ἀνάλογα τό κάθε πρόσωπο καί τήν κάθε οἰκογένεια.

Ὁ Θεός ἔχει ἀναδείξει στίς ὄντως χαλεπές μέρες μας τέτοιου εἴδους ἀνθρώπους κατά τήν εἰκόνα Του καί ὁμοίωσή Του γιά νά μαθαίνουμε ἔμπρακτα καί σέ θεανθρώπινες διαστάσεις πῶς μᾶς βλέπει ὁ Θεός (προσωπικά τόν καθένα μας) καί πῶς μᾶς οἰκονομεῖ. Μᾶς οἰκονομεῖ θεοφιλάνθρωπα. Γι' αὐτό καί περιβάλλοντα πού διακατέχονται ἀπό ἕνα θρησκευτικό ὀλοκληρωτισμό στέκονται μέ ἐπιφυλακτικότητα ἢ ... πρὸς τό γέροντα ἀκριβῶς ἐπειδή ἡ ποιμαντική του λειτουργικότητα ξεπερνάει τούς νόμους καί τίς ἀρχές πού ἔχουν κοστολογίσει ἀκριβότερα ἀπό τό κάθε ἀνθρώπινο πρόσωπο. Ὁ γέροντας ἔχει ἀντιστρέψει τούς ὅρους τῆς θρησκευτικῆς ποιμαντικῆς. Ἀξιολογεῖ ἀπεριόριστα τό κάθε ἀνθρώπινο πρόσωπο, προσπαθεῖ νά τό ἀποδεσμεύσει ἀπό τήν κυριαρχία τῶν νόμων καί τῶν μηχανισμῶν καί τῶν μεθοδιῶν τῆς ἁμαρτίας καί νά μή τό ὑποτάξει σέ καμιά σωματειακή ἢ ἀρχο-νομική σκοπιμότητα. Γιαυτό ἐξ ἄλλου καί ὁ τρόπος πού ἀντιμετωπίζει τόν καθένα εἶναι διαφορετικός καί σέ κάθε περίπτωση. Ὁ γέροντας ὅπως δέν ὑποτάσσει κανένα ἔτσι καί ὁ ἴδιος δέν ὑποτάσσεται σέ κανένα καί σέ καμιά ἀναγκαιότητα. Ἄλλοτε μιλάει πολύ. Ἄλλοτε καθόλου. Ἄλλοτε εἶναι ἀναλυτικός. Ἄλλοτε κοφτός. Ἄλλοτε σέ κατακλύζει μέ τά κύματα τῆς ἀγάπης του καί ἄλλοτε σέ ἀφήνει νά φύγεις πεινασμένος καί ἀχόρταστος ἀπό τίς ὑποτιθέμενες ἢ πραγματικές πνευματικές ἐφέσεις σου.

Ὁ π. Πορφύριος καί ἄλλοι (ὅσοι εἶναι) διορατικοί γέροντες μᾶς ἔχουν ἀνοίξει ἀπέραντους ποιμαντικούς πνευματικούς ὀρίζοντες πού οὐσιαστικά καί εὐχαριστηριακά θρέφουν τόν σύγχρονο ἄνθρωπο μέ τό μοναδικό συστατικό τῆς ὀρθοδόξου βιωτῆς, τήν ἐν Χριστῷ ἐλευθερία. Κι ὅλα αὐτά τά ἔχει ὀριοθετήσει ὁ καλός Θεός στό τέλος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα, στήν ἐποχή πού μύριες ἐγκόσμιες ἀξίες καταρρέουν καί ἀφήνουν μετέωρο τό πλάσμα τοῦ Θεοῦ στό ἔλεός Του.

Ἔτσι, ὅλοι ἐμεῖς οἱ ὑπόλοιποι πνευματικοί, πού ἀξιωθήκαμε χωρίς καλά καλά νά καταλάβουμε, νά τοποθετηθοῦμε σέ μιά τόσο ὑπεύθυνη θέση, καί πού τό ἄπειρο Ἔλεος τοῦ Θεοῦ οἰκονομεῖ καί γιά μᾶς τούς ἁμαρτωλούς πολλές θεοανελίζεις καί ἐξελίζεις μέσα μας, ἔχουμε πιά γίνει μαθητές καί σπουδαστές παρά τούς πνευματικούς πόδας τῶν χαρισματοῦχων πνευματικῶν πατέρων. Ὅχι βέβαια ὅτι βρισκόμαστε κάθε τόσο κοντά τους, ἀλλά ἔχουμε ἀνοίξει διάπλατα τά αὐτιά μας καί τήν ψυχή μας καί προσπαθοῦμε νά ἀφουγκραστοῦμε κάθε λέξη τούς καί νά διδαχθοῦμε στήν προσωπική μας ζωή καί στήν ποιμαντική μας ἀπό τά θεοδυναμικά ρήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς πού πάλλεται μέσα στό ὄστράκινο σκεῦος τους.

Ἐπομένως πάντοτε ἀλλά καί τώρα σέ προσωπικό ἐπίπεδο ὁ πνευματικός μας εἶναι ὁ χαρισματοῦχος πού τελικά καθοδηγεῖ τήν ψυχή μας καί τή σύζυγιά μας σέ "νομᾶς σωτηρίας". Γιά παράδειγμα: Ἐξομολογοῦμε ὅτι καί παλαιότερα καί σύγχρονα ὁ πνευματικός μου πατήρ (ὄχι ὁ π. Πορφύριος), στόν ὁποῖο ἔχω ἐμπιστευθεῖ τά πάντα, τριάντα ὀλόκληρα χρόνια, ἔχει σταθεῖ

στιβαρός άρωγός αλλά και προφήτης σε πολύ κρίσιμες καμπές τής ζωής μου. Ή άκρα ταπεινοφροσύνη του και ή άπεριόριστη έλευθερία σου σε συνδυασμό με τήν καθαρά πνευματική αγάπη του οικοδομοϋν και παρηγοροϋν με θεία παρηγοριά τόν τραχύ προσωπικό άγώνα μου.

Είναι γεγονός ότι, εκτός από τό καθαρό υπαρξιακό πρόβλημα πού κατ' έξοχήν αναφέραμε σαν πρόβλημα μέχρι τώρα στή συνεννόηση του ζεύγους, υπάρχουν και άλλα πού έπονται αυτού ή και φαίνονται ή και πράγματι είναι ανεξάρτητα απ' αυτό. Και σ' αυτά τά προβλήματα ό πνευματικός επιστρατεύει όλη τήν ανθρωπολογική έμπειρία, κυρίως όμως τήν πνευματική και σαν "τρίτος" αλλά κυρίως σαν πρώτος αγωνιστής στόν σκληρό άγώνα τής ζωής, προσπαθεί νά βοηθήσει προσωπικά και νά ανοίξει δρόμους και νά τονώσει τήν υποβαθμισμένη διάθεση.

Γνώμονάς μας στήν πνευματική αυτή καθοδήγηση είναι ό δικός μας πνευματικός πατήρ πού με τήν άπάθεια και τήν προσευχή του κατάφερε νά ανατάξει τήν δική μας φόρα προς τήν καταστροφική άδυσσο και νά ανασπάσει τό βυθιζόμενο σκάφος τής υπάρξεώς μας από τήν όριστική αφάνεια, στήν θεοεπιφάνεια. Στο πρόσωπο του πνευματικού μας συγκεφαλαιώνονται όλα όσα λέγει ό άγιος Ιωάννης ό Σιναΐτης τά όποια διατρανώνει ιδιαίτερα ό Θεός τήν ώρα του ιεροϋ Μυστηρίου τής έξομολογήσεως.

Τέλος παραχωρεί ό Θεός πειρασμούς και δοκιμασίες στο ζεύγος και στήν οικογένεια για μείζονα τελείωση και μείζονα αγιότητα, ανεξάρτητα από τίς πτώσεις και τίς άμαρτίες. "Ο Διάβολος μεθόδευσε στόν Κύριό μας κάθε είδος πειρασμού. **"Και τελέσας πάντα πειρασμόν, απέστει απ' αυτού"** λέγει ό ιερός Ευαγγελιστής Λουκάς (4,13) για τόν Κύριό μας. "Ο πολυάθλος Ιώβ ταλανίζεται και εκπειράζεται σ' όλα τά πεδία τής ζωής, για νά λυγίσει και νά άρνηθει τή δοξολογία του στο Μεγαλοδύναμο, ακλόνητος και ανυποχώρητος. Πολλοί άγιοι (ή όλοι) όσοι και μάρτυρες πέρασαν μέσα από ένα καμίνι πειρασμών για νά φανερωθει τό άτόφιο χρυσάφι του θεοκαρτερικού χαρακτήρος και νά γίνει χρήσιμο και για τήν παρούσα βιωτική ζωή και για τήν αιωνιότητα. **"Ον αγαπή Κύριος παιδεύει, μαστιγεϊ δέ πάντα υϊόν ον παραδέχεται"** σημειώνεται στις Παροιμίες τής Π. Δ. (Γ. 1112). Και ό άπόστολος Παϋλος ολοκληρώνει τό σκοπό των περασμών **"Κύριος παιδεύει επί τό συμφέρον, εις τό μεταλαβείν τής αγιότητος Αυτου"** (Εβρ. ιβ 10). Η οικογένεια είναι ένας χώρος με πολλές ευκαιρίες πειρασμών πού λυώνουν τόν έγωισμό και τά πάθη και φτερώνουν τόν έσω άνθρωπο, τόν (ή τήν) οικογενειάρχη πού κάποτε φτάνουν νά γίνουν εικόνα τής γλυκειάς Πατρότητας του Θεού. Άρρώστειες, πένθη, οικονομικές σεναχώριες, άπρόοπτα άτυχήματα και άμυλλες άλλες δυσκολίες γίνονται άδλήματα πού άποσκοποϋν στήν προαγωγή του ζεύγους και γενικότερα όλης τής οικογένειας και γίνονται άφορμή, για φιλοσοφία, για θεωρία, για θεολογία και διεύρυνση του όπτικού τής ψυχής.

"Όλα αυτά τά συμβάντα και τούς πειρασμούς θά κοστολογήσει διακριτικά ό πνευματικός και θά γίνει χέρι Θεού προστατευτικό και θά προσφέρει από τούς πνευματικούς δησαυρούς πού του έχει έμπιστευθει ό Θεός στα πνευματικά του παιδιά στο ζεύγος πού γίνονται όλο και πιο κατάλληλοι δέκτες, άφου ή ψυχή τους είναι μαλακή και ευαίσθητη μέσα στήν κατεργασία του πόνου και τής όδύνης. Μή ξεχνάμαι ότι μέσα στις όδυνες πραγματοποιείται τό πρώτο βασικό μυστήριο τής ζωής ή γέννηση του νέου ανθρώπου. Σε αντίστοιχες καταστάσεις γεννιέται, αυξάνεται, μεγαλώνει και πλατύνεται ό πνευματικός άνθρωπος πού ζει αιώνια και υπερβαίνει και όλο υπερβαίνει τό θάνατο. **Εν θλίψει έπλάτυνάς με** λέγει ό ψαλμωδός στόν 118^ο ψαλμό.

Μετά από αυτές τίς τοποθετήσεις ευκολότερα καταλαβαίνουμε τό άγιογραφικό χωρίο τής Γενέσεως **"Αυξάνεσθε και πληθύνεσθε, και πληρώσατε τήν γην και κατακυριεύσατε αυτής"**. Έδώ δίνεται έντολή για αύξηση και κατακυριεύση τής γής με τή πληθυσμιακή

παρουσία τοῦ ἀνθρώπου πάνω σ' αὐτή. Μέ τήν Καινοδιαθηκική νοσοτροπία ὅμως ἀνιλαμθανόμασε ὅτι αὐτή ἡ ἐντολή ἔχει εὐρύτερες καί πνευματικότερες διαστάσεις. Τό ζεῦγος πού μέ πίστη στήν ἄμετρη πρόνοια τοῦ Θεοῦ θά ἐκτελέσει τήν ἐντολή Του, πραγματικά αὐξάνεται καί πληθύνεται καί διευρύνεται καί ὀλοκληρώνεται σάν μιὰ ἀγία συζυγική ἐνότητα. Ἀλλά καί ὁ ἄνδρας ἀνακαλύπτει τό νόημα καί τό σκοπό τῆς ζωῆς του καί ἡ γυναίκα, ἡ μητέρα καί σύζυγος σώζει διαίτη τῆς τεκνογονίας κατά τόν ἀπόστολο Παῦλο. Μέσα σέ μιὰ πολυμελή οἰκογένεια καί στό πρόσωπο κάθε παιδιοῦ ὁ πατέρας βιώνει διπλά, τριπλά τετραπλά, πολλαπλά τήν πατρότητά του. Ἡ σύζυγος καί μητέρα, ὑπάκουη στήν ἐντολή τοῦ Μεγαλοδύναμου αἰσθάνεται διπλά, τριπλά, πολλαπλάσια καί μυριοπλάσια μητέρα. Αἰσθάνεται ἄπειρα καταξιωμένο τό φύλο τῆς, τό πρόσωπό τῆς, τή ζωή τῆς, τοὺς ἀνεξάντλητους κόπους τῆς. Γιά νά πραγματοποιεῖ ἡ ἐντολή τοῦ Θεοῦ, χρειάζεται ἕνα πρότυπο καί ἕνα ἀρχέτυπο οἰκογενειάρχῃ πού μπορεῖ νά συνδυάζεται στό πρόσωπο τοῦ πνευματικοῦ. Ὅχι ἄπειρος τῶν καθημερινῶν πολλαπλῶν οἰκογενειακῶν προβλημάτων δέν ἀναγκάζει μέ φορτία βαρέα καί ἀβάσταχτα τά πνευματικά του τέκνα, ἀλλά τά ἐμπνέει μέ τό προσωπικό του παράδειγμα καί τά ἐνθαρρύνει νά ἀναλάβουν τίς εὐθύνες τους.

Μᾶλλον περιττό εἶναι νά ἐπαναλάβουμε καί στό σημεῖο αὐτό ὅτι τό ὑπαρξιακό πρόβλημα μέ ἀποφασιστικό τρόπο ἐπιλύει μέσα στή πολυτεχνία πού, ὅταν τή δίνει ὁ Θεός (κι' ὄχι ἡ ἀνευθυνότητα τῶν γονέων) γίνεται ἀξιοθαύμαστη καλλιτεχνία πού εὐφραίνει τοὺς συζύγους καί ὅλη τήν ἐκκλησία γιά τά θαυμάσια πού τελεῖ ὁ ἴδιος ὁ Μεγαλοδύναμος μέσα σ' αὐτή. Ἐτσι ἡ μικροψυχία, καρτερικότητα, ἀπλοχερία, γενναιοψυχία καί ὀλοκλήρωση τῆς προσωπικότητας πού ἔχει τήν τιμή ἀπό τό Θεό νά συμμετέχει στό θαυμαστό ἔργο τῆς ἀνθρώπινης δημιουργίας. Θέλεις δέ θέλεις μέσα στίς ἀδυσώπητες οἰκογενειακές ὑποχρεώσεις ἀναγκαστικά ξεγῆσ τόν ἑαυτό σου, ἀπαρνεῖσαι κυριολεκτικά τό θέλημά σου καί γι' αὐτό σέ ἀπαρνοῦνται τά πάθη καί τά δυσκολοθεράπευτα ἁμαρτήματα.

Τέλος ἕνας σπουδαῖος τομέας πού πολύ μπορεῖ νά βοηθήσει ὁ πνευματικός τό ζεῦγος εἶναι στήν ἀνατροφή τῶν παιδιοῶν. Ὁ π. Πορφύριος χαρακτηριστικά λέει: Γίνετε γονεῖς χριστιανοί, ἀγαπεῖστε τό Χριστό καί τά παιδιά σας θά γίνουν καλά. Ὅταν σεῖς ἔχετε ἐσωτερική εἰρήνη, εἶναι ἀδύνατο νά μή μεταγγίξεται στά παιδιά σας αὐτό τό κλίμα τῆς. Τά παιδιά, σύμφωνα μέ τίς παιδαγωγικές παρατηρήσεις ἔχουν τή μυστική ἱκανότητα νά ὑποψιάζονται τήν ψυχική κατάσταση τῶν γονέων τους καί ἀνάλογα νά χαίρονται ἢ νά λυποῦνται, νά τραυματίζονται ἢ νά προσοδεύουν. Ἡ Παναγία μας δέν μεταχειρίστηκε κάποια παιδαγωγικά συστήματα γιά τήν ἀγωγή τοῦ ἀγίου Παιδοῦ τῆς. Ἡ θεομητορική Παρθενικότητα καί οἱ μύχιες, κρύφειες καί ἀδηλες ἀρετές τῆς ἦταν τά γερά καί βαθεῖα θεμέλια τῆς ἀνθρώπινης προστασίας τῆς πρὸς τόν Κύριό μας. Τά Εὐαγγελία μας δέν διέσωσαν κάποιες πληροφορίες σχετικά μέ τήν ἀγωγή τῆς Θεοτόκου πρὸς τόν Σωτήρα μας.

Ὁ Πνευματικός μπορεῖ νά παίξει διαρκῶς τό ρόλο τοῦ εἰρηνοποιοῦ μέσα στά οἰκογενειακά προβλήματα ἔτσι ὥστε οἱ λεπτομέρειες γρήγορα νά ἐξαφανίζονται καί οἱ σοβαρές διαφορές νά ἀμβλύνονται μέ βάση τίς προηγούμενες τοποθετήσεις ἀγωγῆς πού ἀναφέραμε.

Πέρα ὅμως ἀπό ὅλα αὐτά χάνεται ὁ σκοπός τοῦ γάμου. Οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας βλέπουν τό γάμο καί σάν μιὰ διάβαση, ἕνα πέρασμα. Ἀπό τό γάμο τῶν δύο ἀνθρώπων, στό ἀνοιγμα τῶν περισσοτέρων μελῶν τῆς οἰκογενείας. Ἀσκούμενος ὁ καί ἡ σύζυγος στήν ὑπεύθυνη φροντίδα τοῦ συζύγου καί τῶν παιδιοῶν, προπονεῖται ἀσκεῖται καί ἐκπαιδεύεται γιά τήν τέλεση τοῦ εὐρυτέρου γάμου. Ἰδιαιτέρα σ' αὐτή τή διάβαση θά παίξει ἰσόβια πρωταρχικό ρόλο ὁ πνευματικός στό ζευγάρι. Ὅσο ἡ καρδιά θά γίνεται μαλακή,

κατανυκτική, ταπεινή, καί οἰκτείρων κατά τόν ἅγιο Ἰσαάκ τόν Σύρο, τόσο περισσότερο θά ἀνοίγεται ὅπως ἀνοίγονται τά ἀνθη στόν ἥλιο. Θά ἀγαποῦν μέ ἱερό πάθος τό Χριστό καί μέ ἀπαθές πάθος ὅλους τούς ἀδελφούς. Ἔτσι χωρίς νά ὑπάρχουν συναισθηματικά μπερδέματα, μέ τίς προηγούμενες προδιαγραφές τοῦ γάμου πού ἀναφέραμε θά ἀνοίγεται ἡ ψυχή πρὸς τή βίωση τοῦ μεγάλου Γάμου τῆς ψυχῆς μέ ὅλη τήν Ἐκκλησία.

Σ' αὐτό τό μακάριο τέλος προσβλέπει ἡ ἐκκλησία γιά τό ζεῦγος καί αὐτή εἶναι ἡ ἐλπίδα τοῦ Πνευματικοῦ. Ἐλπίδα πού οὐσιαστικά καταλήγει σέ μιά κατάπαυση (ὄχι ἀκύρωση) τοῦ γάμου καί ἀρχή του καί εἴσοδος γιά τή ζωή τοῦ μεγάλου, μυστικοῦ καί ἄχραντου γάμου μέ τό Νυμφίο Χριστό καί ὅλη τήν Ἐκκλησία σύν πᾶσι τοῖς Ἁγίοις πού λέγει ὁ π. Ἰουστίνος Πόποβιτς. Σ' αὐτό τό ἔσχατο τέλος τό γάμο ὅλης τῆς Ἐκκλησίας φτάνουν καί οἱ μοναχοί πού ξεκίνησαν ἀπό ἄλλο δρόμο.

Αὐτό τό ἔσχατο τέλος εἶναι καί ὁ προορισμός κάθε ψυχῆς. Μακάρι καθέννας μας δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων μας νά τόν κατακήσουμε.